

dS + ZATERDAG 3 FEBRUARI 2018 - COLUMNS

COLUMN

PETER VANDERMEERSCH

Orgaandonatie, de splijtzwam van Nederland

Nederland voert, bijna onopgemerkt in het buitenland, een van de meest fundamentele debatten van de voorbije jaren: verandert de manier waarop de orgaandonatie in dit land is geregeld? Nooit in de bijna acht jaren waarin ik in dit land woon, waren de ogen van zo veel mensen gericht op de Senaat.

Die hoge vergadering van deeltijdse politici, in het Nederlandse bestel een meestal rustige reflectiekamer, debatteerde de voorbije week over een wetsvoorstel over orgaandonatie (een zaak die in België in 1986 werd geregeld). Dat debat vindt plaats in een verhit klimaat. Senatoren vertellen dat ze worden 'bestookt' met e-mails van voor- en tegenstanders. Volgende week volgt normaal de stemming. Maar niemand durft te voorspellen welke kant het zal uitgaan.

Om te beginnen: iedereen is het eens over het probleem. Er zijn in Nederland te weinig orgaandonoren. Het is voor politici van links tot rechts onaanvaardbaar dat honderden mensen, vooral nierpatiënten, sterven terwijl ze op een transplantatie wachten. Nu schat men dat aantal in Nederland op ongeveer 140 mensen per jaar.

De overheid moet van mijn lichaam blijven, tenzij ik daar toestemming voor geef

Het wetsvoorstel dat het links-liberale D66 indiende, wil wettelijk de zaken omdraaien. Nu bepaalt de wet dat artsen alleen organen mogen gebruiken van pas gestorven mensen die voor hun dood bewust in het donorregister hebben

aangegeven dat ze donor wilden zijn. Voor wie dat niet heeft aangegeven, ligt de beslissing in handen van de nabestaanden, die in veel gevallen, overmand door verdriet als ze zijn, 'neen' zeggen. D66 wil nu dat wie geen keuze maakte, geregistreerd staat als 'geen bezwaar'. Familieleden kunnen dan nog altijd weigeren, maar de drempel daartoe ligt hoger. Kort gezegd: 'neen, tenzij' wordt volgens de aan te nemen wet een 'ja, tenzij'.

Daarmee zou Nederland op de Belgische lijn komen. Sinds 1986 is iedereen in België volgens de wet kandidaatdonor, tenzij men kenbaar maakte dat men het niet wil. Die wet, en veel voorlichtingscampagnes, hebben er mee toe geleid dat België een van de Europese koplopers is op het vlak van orgaandonatie.

Hoe spannend het debat wel is, blijkt uit de manier waarop het wetsvoorstel, dat nu dus in de Eerste Kamer ligt, ruim een jaar geleden (nog onder Rutte II) door de Tweede Kamer werd aangenomen. Omdat het over een ethische vraag gaat, besloten partijen toen om hun Kamerleden de vrijheid te geven. Ze konden hun geweten volgen en een eigen afweging maken in plaats van als fractie te stemmen. De uitslag (in de 150-koppige Kamer) was... 75-74. Daarmee kwam het verder onbekende Kamerlid Frank Wassenberg (Partij voor de Dieren) volop in de schijnwerpers. Hij miste zijn trein en was daardoor te laat om tegen te stemmen. Was hij aanwezig geweest, dan was de uitslag 75-75 geweest, het wetsvoorstel verworpen en nooit naar de Senaat gestuurd. Wassenberg meldde later dat hij een 'enorme blunder' had begaan: 'Daardoor wet aangenomen waar ik tegen ben. Zeer ongelukkig mee.'

Door Wassenberg (en de 75 voor-stemmers) ligt de zaak nu op het bordje van de senatoren. Zij moeten, vatte een van de senatoren het samen, een morele keuze maken tussen het doel om meer levens te redden met orgaantransplantaties en het grondrecht op onaantastbaarheid van ieders lichaam.

Dat laatste aspect stond de voorbije week centraal in het debat en zit bijzonder diep in de psyche van Nederland: mag de overheid na uw dood over uw lichaam beschikken (indien u zelf niet duidelijk hebt aangegeven wat u wilt)? Het debat raakt het essentiële van de verhouding tussen overheid en individu. Zoals senator Tineke Strik van GroenLinks zei: 'De overheid kan bijna niet dichterbij de burger komen dan met een beslissing over orgaandonatie.'

Het toont ook hoe verscheurend de keuze voor de senatoren is. De levens van mensen tegenover het zelfbeschikkingsrecht. Als Belg heb ik er, ook toen ik het debat bij ons in 1986 volgde, nooit zo bij stilgestaan. Het ging toch om het redden van levens? Dus vond ik het vanzelfsprekend dat België voor 'ja, tenzij' stemde. Ik vrees dat ik steeds meer Nederlands ben gaan denken. Ik ben intussen overstag

gegaan en ben er nu van overtuigd dat de overheid niet in mijn plaats mag beslissen. Ik zit op de 'neen, tenzij'-lijn. De overheid moet van mijn lichaam blijven, tenzij ik daar toestemming voor geef.

Intussen heb ik mij in Nederland wel als donor gemeld. Daarover heb ik beslist. Niet de staat.

Peter Vandermeersch is hoofdredacteur van NRC Handelsblad. Zijn column verschijnt tweewekelijks op zaterdag.

rd.be/extra/sta